

JOONISTAMINE

1. Vasalemma Kunstide Kooli kunstiklassi joonistamise õppekava.

1.1. ÕPETUSE EESMÄRGID

Ainekava algab joonistamise tähtsuse selgitamise ja selle võimaluste avamisega. Ülevaade inimese kujutamisesest ja joonistamisest kui tasapinnalise kujutamise viisi alusest. Jätkatakse põhiliste joonistusvahendite, -materjalide ja -võtete tutvustamisega. Liigutakse kergemalt raskemale, lihtsamalt keerulisemale. Juba omandatud teadmisi ja oskusi kasutatakse keerukamate ülesannete lahendamisel. Korduste vältimiseks on igal kursusel nimetatud vaid need teemad, mis lülitatakse õppekavva esmakordselt.

1.2. NOOREMA ASTME AINEKAVA

I õppeaasta

1.2.1. Õppesisu

Graafiline märk ja selle omadused. Graafilise märgi tekitamise viisid. Märgi dünaamika, rütm ja väljendusrikkus. Tasapinnalise kujutamise spetsiifika. Ruumiillusiooni loomine.

Põhiliste joonistusvahendite, -materjalide ja -võtete tutvumine. Paberiliigid, paberi valiku sõltuvus joonistusvahenditest ja töö kestusest. Paberi formaat, selle vastavus motiivile. Standardformaadid. Erinevate formaatide kasutamine. Püst- ja pöikformaat. Pliitsid ja nende märgistamisviisid. Süsi, souss, sangviin, pastellid, kriidid jm. joonistusvahendid. Kustutuskummid ja nende kasutamine joonistamisel. Suled ja tušš.

Õigete joonistamisharjumuste ja -võtete omandamine. Joonistamiskoha valik ruumis ja väljas. Distant objektist. Joonistustlaua (stafelei, kolmjala jm.) kasutamine. Joonistamine seistes ja istudes. Õige keha- ja käeasend. Käe harjutused. Küünarvarre, randme ja kämbla kasutamine joonistamisel. Käe surve teadlik reguleerimine. Nägemisväli ja pildipind. Käe ja silma koordineerimine. Lineaarsete suuna- ja suurusuhete määramine. Mõõtmisviisid ja -vahendid.

Joonte omadustega tutvumine. Joonte orientatsioon (vertikaal- ja horisontaaljooned, sirg- ja kõverjooned). Joonte kvaliteet. Joonetugevus väljendusvahendina. Pidev- ja katkendjoon. Joonlaua kasutamine.

Joonistuse ülesehituse aluste omandamine. Vaatepunkt - asukoht kujutatava suhtes ja selle valik. Kadreerimine. Silmapiiri määramine. Pildipinna jaotamine osadeks. Esemete ruumilise paiknemise analüüs ja ruumisuhete kujutamine tasapinnal. Joonistuse kompositsiooniline skeem. Parima paigutuse leidmine. Esemete paigutamine lehele (2-3 esemest koosnevad seadeldised). Esi- ja tagaplaan. Kattumise kujutamine. Lehe üla- ja alaosa. Elementaarsed perspektiiviseadused. Esemete kujutamine rakursis. Pealt- ja altvaade. Silmapiiri määramine. Ringi perspektiiv - ellips.

Lihtsamad üldistamisvõtted ja nende rakendamine. Esemete taandamine geomeetrilisteks algvormideks. Lihtsamate geomeetriliste vormide konstrueerimine ja kujutamine õigetes proportsioonides. Vormiharja märkimine. Üldistamine elementaarsel tasemel. Joonistus kui tervik.

Valguse ja varju kasutamine. Loomulik ja kunstlik valgus. Valguse suund ja tugevus. Üldine valguse ja varju vahekord. Omavari.

Visandamise alused. Skitseerimine. Kiire ja valikuline kujutamine. Joonvisandite spetsiifika. Olulise ja ebaolulise eristamine. Karaktersete tunnuste analüüs ja rõhutamine. Väljendusrikkuse saavutamise lihtsamad vahendid.

Joonte tüübid. Tegelikud ja illusoorseid jooned. Pindade lõikejooned. Joonstruktuurid. Viirutuste liigid. Joonekompositsioon. Heledad jooned tumedal pinnal.

Materjaliõpetus. Loodusnähtuste interpreteerimine. Loodus- ja tehisevormide võrdlev analüüs. Orgaaniliste materjalide faktuuri edasiandmine. Loodusvormide detailiseeritud kujutamine (taimed ja nende osad, kivid jms.). Faktuurkontrastid.

Inimese kujutamise alused. Inimene kui graafilise kujutamise keskne objekt. Lihtsamate anatoomiliste vormide kujutamine. Inimfiguuri põhiproportsioonid ja mahtude jaotumine. Näotüüp ja näoosade põhiproportsioonid. Karaktersete tunnuste rõhutamine. Karikeerimine.

II õppeaasta

1.2.2. Õppesisu

Joonistuse ülesehituse keerukamad vormid. Esemete keeruline ruumiline organisatsioon. Üldvormi ja detaili suhe. Kompositsiooni sisemine dünaamika, rütm ja harmoonia. Esemeid ümbritseva ruumi kujutamine. Mitmekordne kattumine. Läbipaistvus. Siluettjoonistus. Looduslike ja tehisevormide spetsiifika.

Joonte funktsioonide rakendamine. Joon kui kontuur. Kontuurjoonistuse liigid. Joon vormi rõhutajana. Joon figuuri ja fooni eraldajana. Joon kui liikumine ja aktsent. Abijooned ja nende kasutamise võimalused. Suurte pindade katmine.

Pinnakäsitus ja tonaalsus. Toonivahekordade analüüsimine. Üldine tonaalsus. Hele-tumeduse gradatsioon. Pooltoonid. Kontrast. Figuuri ja fooni vahekord. Tausta funktsioonid. Tume objekt heledal taustal ja hele objekt tumedal taustal. Graafiline ja maalline pinnakäsitus. Faktuuride mitmekesisus ja nende teadlik kasutamine.

Perspektiiviõpetuse alused. Tuum- ja koondpunkt. Vaatenurga suurus. Eri keerukusega esemete ja seadeldiste perspektiivne kujutamine (tool, laud jms.).

Valgus ja vari. Ruumi ja vormi edasiandmine valguse ja varju abil. Vormi rõhutamine valguse abil. Suunatud ja hajutatud valgus. Varjuõpetus. Oma- ja langeva varju omadused. Varjud eri kujuga esemetel. Läge ja refleks.

Materjali kujutamine. Drapeering kui kujutamise objekt. Voldistiku konstrueerimine. Jäigad ja plastilised materjalid.

Inimfiguuri kujutamine. Inimene kui spetsiifiline kujutamise objekt. Inimkeha üldvormid ja mahud. Keha sümmeetria. Figuuri ruumiline paiknemine. Figuuri kadreerimine. Telg- ja abijoonte kasutamine figuuri ülesehituses. Staatiliste pooside spetsiifika. Raskuspunkt ja toetuspind. Kontrapost. Seisev ja istuv figuur. Figuuri karakterseid tunnused.

Pea ehitus ja portree. Pea skemaatiline kujutamine (tahuline pea, sõrestikmudel jt.). Portreejoonistuse arengu põhiastjad. Eest- ja külgvaade. Portree kadreerimine. Pea konstrueerimine. Pea ühendamine õlavöötmeaga. Plastiliste punktide kasutamine. Pea detailid (kõrv, nina, suu).

Spontaanne ja vabajoonistus. Mälu järgi joonistamine. Reaalsed ja ebareaalsed kujutamise objektid. Fantaasiajoonistused. Ebareaalsed ruumisuhed. Kujutusvõime arendamine. Grotesksed kujutised.

1.3. VANEMA ASTME AINEKAVA

III õppeaasta

1.3.1. Õppesisu

Kujutava geomeetria alused. Siseruumi (interjööri) perspektiivne kujutamine. Perspektiivireeglite kokkuleppeline olemus. Välisruumi perspektiivne kujutamine. Sügavustunnused väliskeskkonnas. Õhuperspektiiv. Maastiku kujutamine. Avatud ja suletud maastik. Arhitektuursete vormide edasiandmine.

Inimese anatoomilis-morfoloogilise ehituse tundmaõppimine.

Kehaehituse tüpologia. Figuuri ealised ja soolised iseärasused. Mehe ja naise kehaehituse erinevused. Eri vanuses laste kehaproportsioonid. Figuuri aktiivsete e. plastiliste punktide kasutamine.

Portree ja figuur. Kolju ehituse tundmaõppimine. Pea orientatsioon ja -liigutused. Pea kalde ja pöörde määramine. Dünaamiline portree. Ekspressiivsus. Näoväljenduste edasiandmine. Kaksikportree. Dünaamiline poolfiguur. Figuuri kujutamine lihtsas rakursis. Eenduvate ja taanduvate kehaosade kujutamine. Seoste loomine kehaosade vahel ja figuuri kui tervikuga.

Jäsemete kujutamine. Käe ja randmeliigese konstrueerimine. Künarvarre ehitus. Jala ja hüppeliigese kujutamine.

Materjalide omadused. Materjaliomaduste võrdlev analüüs (tekstiil, paber, klaas, metall, puit, keraamika, plastmass jms.). Keeruka pinnafaktuuriga objektid. Võtted faktuuri ja tekstuuri edasiandmiseks. Materjali seos eseme funktsiooniga.

Loomade kujutamine. Loomade liikumisaparaadi mitmekesisus. Vormide plastika liikumisel. Liikumistsükli analüüs. Liikumisillusiooni loomine.

Visandamine. Vormi tähenduse kiire haaramine. Toonvisandite spetsiifika.

Kujutamine ja tõlgendamine. Isiklik suhe kujutatavasse. Motiivi valikuline kujutamine. Kunstilise korrastamise võtete mitmekesisus. Hüperrealistlik kujutamine. Tutvumine lihtsamate nägemisillusioonidega.

IV õppeaasta

1.3.2. Õppesisu

Figuraalse kompositsiooni alused. Seisev, istuv ja lamav figuur. Figuur rakursis. Poosi staatika ja dünaamika. Raskuspunkt ja raskuspunkti vertikaal. Staatilise tasakaalu säilimise tingimused. Figuur ja riietus (argirõivastus, originaalkostüüm jne.). Akt (poolakt). Mitmefiguuriline kompositsioon ja selle mahulis-ruumiline struktuur. Figuuride ruumiline paiknemine.

Plastilise anatoomia alused. Plastilised punktid figuuril. Skeleti peamiste mahuliste vormide ja reljeefselt avalduvate skeletiosade analüüs. Tugi-liikumisaparaat. Skelett ja selle tähtsus organismis. Keha sisemise ehituse ja välise vormi vastavus. Antagonistlike lihasegruppide kujutamise üldised seaduspärasused. Õlavöötme ja rindkere kujutamine (poolakt).

Komplitseeritud portreelised lahendused. Kaksikportree. Pilgu suund.

Komplitseeritud perspektiivne kujutamine. Juhusliku nurga all asuvate esemete kujutamine. Trepikoja perspektiiv. Varjude ja peegelduste perspektiivne konstrueerimine (bassein jms.).

Stiliseerimine. Peamised stiliseerimisvõtted. Keerukate kujutamiseobjektide vormi lihtsustamine ja tüüpilise rõhutamine. Ühtse võttestiku säilitamine. Harmoonia. Piiratud toneerimine.

Kujutava tegevuse kui protsessi teadvustamine. Joonistamise teadlik juhtimine. Joonistamisprotsessi etapid. Eesmärkide püstitamine. Vahendite valik. Materjali kogumine ja kavandamine. Süzhee ja teema eristamine. Läbitöötamine ja viimistlemine. Ebaõnnestunud lahenduste hülgamine.

V õppeaasta

1.3.3. Õppesisu

Figuur ja ruum. Figuraalse kompositsiooni kavandamine. Modell kui abivahend teose loomisel. Inimfiguuri seos siseruumiga. Inimene ja esemed. Inimene ja keskkond.

Portree kui väljendusvahendite süntees. Portreeliste lahenduste mitmekesisus. Portree rakursis. Keerukamad karakterportreed.

Miimika ja väljendusliigutused. Psüühiliste seisundite avaldumine. Individualiseerimine ja tüpiseerimine. Deformatsioonid väljendusrikkuse tõstmiseks.

Figuuri staatika ja dünaamika. Dünaamiliste pooside liikumiskaasid. Inimkeha seaduspärasused puhkeasendis ja liikumises. Rotatsiooniprobleemid figuuril. Kehapööre, peapööre ja jäsemete pöörded.

Proportsiooniõpetus. Proportsiooniõpetus Vana-Egiptuses ja antiigis. Muistsete ruut ja sellest lähtuvad proportsionaalsed suhted. Proportsiooniõpetuse areng renessansi ajal (Leonardo da Vinci, Dürer). Põhimõisted (kaanon, moodul). Geomeetrilised proportsioonikäsitlused.

MAAL

1. Vasalemma Kunstide Kooli kunstiklassi maalimise õppekava

1.1. ÕPETUSE EESMÄRGID

Maaliõpetuse eesmärgiks on õpetada lastele oskust kujutada tegelikkust ja väljendada oma meeleolu värvide abil. Ainekavasse on püütud haarata võimalikult palju maaliõpetuse probleeme ja käsitada neid 12-17-aastaste laste tasemel.

1.1. NOOREMA ASTME AINEKAVA

I õppeaasta

1.2.1. Õppesisu

I õ/a. maaliõpetustunnid võiksid alata värvisegamis- ja pinnakatmisharjutustega, kust minnakse edasi lihtsavormilistest esemetest natüürmortide maalimisele.

Esimestes natüürmortides ei pruugiks pöörata tähelepanu mitte niivõrd esemete vormile kui värvierinevustele.

Siis soovitaks maalida ühe seadeldise monokroomselt, kus pööratakse tähelepanu põhiliselt esemete vormile ja seadeldise hele-tumedusrütmile, hiljem eelnevad oskused ühendada.

Edaspidi võiks natüürmordid vahelduda jõukohaste temaatiliste kompositsioonidega, mis on küll rasked, kuid pakuvad vaheldust ja fantaseerimisvõimalusi.

Seadeldistes peaks esemestik järk-järgult muutuma keerukamaks, kasutatakse erinevast materjalist draperiisid jne.

I õ/a. lõpuks on õpilane õppinud tundma maalimisel kasutatavaid värve (akvarell, gvašš, pastell jne.), tunneb nende erinevusi ja kasutamisevõimalusi. Ta on õppinud tundma paberiliike, oskab neid valida erinevateks ülesanneteks. Oskab valida erinevate värvide tarbeks vastavaid pintsleid ja eeltööks pliiatseid (numbrite järgi). Oskab oma vanuse kohaselt maalida natüürmorte, temaatilisi kompositsioone, looduspilte (pärast praktikat looduses). Ta on püüdnud lahendada nii mõningaid abstraktseid kui ka sümbolistlikke teemasid.

II õppeaasta

1.2.2. Õppesisu

Jätkatakse natuurist maalimist natüürmortide järgi. Tuleb sisse portreemaal (modelli järgi). Tehakse mõningaid figuurmaali katsetusi (modelli järgi). Tehakse dekoratiivpinnalisi ja ka ruumilisi ülesandeid.

Natüürmortide puhul peaks taotlema ruumilist lahendust (kuna I õ/a. seda veel ei ole saavutatud).

Vahelduseks jälle pinnalis-dekoratiivsed käsitused. Võiks näiteks maalidel muuta esemete toone (suvaliselt), säilitades õige hele-tumeduse jne. Võiks katsetada erinevaid maalikäsitusi - täppiv puäntillistik, laia pintsliga üldistav laseeriv jne. Ka kollaazh.

Ülesandeid varieerides sobiks vahepeal teha temaatilisi kompositsioone ja geomeetrilis-abstraktseid pilte. Pole välistatud ka mõne abstraktse ekspressionistliku töö tegemine, võttes aluseks mõne trendi või meeleolu. Teisel poolaastal võiks jõuda esimese portree maalimiseni. Selleks puhuks oleks soovitatav vanem modell, keda maalitakse algul monokroomselt (gvaššidega), hiljem värvis.

Vastavalt õpilase vanuseastmele ja võimetele võiks proovida ka poolfiguuri või figuuri maalimist, mis on küll II-III õ/a. ülesanne. Võiks teha veel autoportreed, portreevisandeid jm.

Teise õppeaasta lõpuks peaks õpilane oskama maalida natüürmorte ja portreed omal vanuseastmel, tundma värvitoone nende nimetuste järgi, oskama iseseisvalt teha akvarelli ettevalmistustöid (paberite pingutamise teel), teadma primaar-, sekundaar- ja tertsiaarvärve, sooje ja külmi toone, kontrastvärve jne.

Õpilane on tutvunud akvarellitehnikatega - kihtide viisi katmine, märjalt märga jne.

II õ/a. maalimine toimub põhiliselt gvašš- ja akvarellvärvidega, tutvutakse ka segatehnikatega ja võimaluse korral pastellmaailiga.

1.3 VANEMA ASTME AINEKAVA

III õppeaasta

1.3.1. Õppesisu

III õ/a. õpilased kordavad ja kasutavad oma töödes kõike varemõpitud.

Natüürmordid on koostatud võimalikult keerulistest esemetest, mõnel juhul kasutatakse värvilist valgust.

Õpetaja võiks usaldada seadeldiste koostamise õpilaste hooleks, andes eelnevalt ülesande või probleemi suunitluse, näiteks soojades värvides natüürmord, metall- ja klaasesemetega jne.

Põhiülesanne on portree ja figuurmaal (modelli järgi).

Natuuri järgi maalimisel pöörata senisest enam tähelepanu stilisatsiooni võimalustele, koloriidi ja hele-tumeduse käsitlesele.

Õpilased on III õ/a. lõpuks õppinud edasi andma erinevaid materjale: klaas, keraamika, eri materjalidest draperiisid jne.

Portree osas peaks suutma modelleerida värvi ja hele-tumeduse abil näo vormi.

Poolfiguuri- ja figuuriülesanded jätkuvad IV õppeaastal.

Süvendatult on lahendatud sümbolistlikke, abstraktseid, dekoratiivseid jne. ülesandeid. Maalitakse mõningaid ilmastikunähtusi, näiteks vihm, udu, torm jm.

Tutvutakse tempera ja akrüülvärvidega. Lisaks võib kasutada ka segatehnikaid ja -materjale.

Üks ülesanne võiks olla koopia tegemine originaalmaalist.

IV õppeaasta

1.3.2. Õppesisu

Aasta algul võiks maalida mõne portree ja keerulisema natüürmordi. Edasi peaks keskenduma kursuse põhiülesandele - figuuri maalimisele (modelli järgi), algul osutades tähelepanu portree, käte ja figuuri maalimisele, seejärel keerulisema ülesande puhul eririietuse ja draperiidest fooni ja figuuri koosmõjule. Nende tööde vahepeal võiks teha abstraktseid või figuraalseid sümbolistlikke jm. fantaasiat virgutavaid maale.

Oleks hea teha ka mõni figuur ruumis, kus figuuri ümbrusel ja ruumil oleks suurem osakaal.

Ka kuuluvad IV õ/a. kavva maalivisandid, interjöörid, autoportreed, portreed kaasõpilastest jm., mida võib ka siduda figuraalseks ülesandeks, näiteks «Tund kunstikoolis» jne.

IV õ/a. lõpuks on õpilased täiendanud oma oskusi figuraalmaalimis, oskavad ise endale ülesandeid püstitada, tõstatada maalialaseid probleeme ja huvituda nende lahendamisest, pöörata tähelepanu pildi väljendusrikkusele, koloriidile, pildi terviklikkusele jne.

Maalimine toimub põhiliselt guaššvärvidega, võib tutvuda ka õlivärvidega.

IV õ/a. lõpetajad peaksid olema leidnud endale sobiva tehnika ja maalimisviisi ning olema suutelised neid rakendama diplomitöös.

Ehkki oleks vara nõuda, et kunstikooli põhikursuse lõpetanud 15-17-aastane noor oleks väljakujunenud kunstnik, peaks ta olema mõtlej ja teatavaid praktilisi kogemusi omav kunstis orienteeruv inimene.

V õppeaasta

1.3.3. Õppesisu

V õ/a. on mõeldud täienduseks ja ettevalmistuseks kõrgkooli astumisel.

Maalitakse valdavalt modelli - õpitakse aktimaali, figuuri, portreed, natüürmorti.

Kuna V õppeaastal on nii oma kooli lõpetanud kui ka väljastpoolt tulnud, tehakse algul üks natüürmort kõigi oskuste ja võimetega tutvumiseks.

Järgmine töö võiks olla vastavalt enamuse oskustele kas portree, poolfiguur või täisfiguur, mida maalitakse süvenenult ca 3 korda.

Edasi võiks järgneda aktivisandid või pikemaajaline töö aktist.

Vahelduseks võiks maalida interjööri, figuraalset sümbolistlikku kompositsiooni või muud.

Siis jälle akt, algul lihtsamal, siis keerulisemas poosis ja rakursis.

Vaheldumisi teemasid ja ülesandeid vahetades ja erinevatele käsitustele tähelepanu pöörates saavutatakse aasta lõpuks teatud oskused ja maaliline vabadus aktimaalides.

KOMPOSITSIOON-ja VORM

1. Vasalemma Kunstide Kooli kunstiklassi kompositsiooni-ja voormi õppekava.

1.1. ÕPETUSE EESMÄRGID

Kompositsioon on üks põhilistest distsipliinidest kunstikoolis, mis formeerib õpilase loomingulist maailmanägemust, arendab kujutavat mõtlemist ja individuaalset võimekust. See õppeaine omab tihedat sidet joonistamise, maalikunsti ja skulptuuriga, samuti töödega (tikand, puugravüür, linoollõige jt.). Et arendada lastes loomingulist fantaasiat, ei tule peamist rõhku asetada mitte niivõrd tegelikkuse täpsele jäljendamisele kui süžee kujutamise karaktersusele, ekspressiivsusele ja dekoratiivsusele.

Kujutamiseõpetuses õpitakse pliiatsi-, hariliku sule, pintsli-, akvarelli-, guašši-, pastelli- ja teisi tehnikaid. Kujutamiseõpetusega seostub ka värvusõpetus, et selgitada vastastikuseid mõjusid, kontrastide ja koloriidi tekkimise probleeme, värvuste psüühilisi mõjusid.

Üldkompositsiooni alla kuulub ka dekoratiivne kompositsioon, mis hõlmab dekoratiivse kujunduse nähtusi, õpetab tundma rahvuslikku ornamentikat ja looma uusi ornamente kasutades pinna jaotamisel tasakaalu.

1.2. NOOREMA ASTME AINEKAVA

I õppeaasta

1.2.1. Õppesisu

Õpilasülesanded temaatilise kompositsiooni alal

Jooned ja pinnad. Joonte ja pindade liigid. Kompositsioon geomeetriliste ja orgaaniliste (korrapäraste ja ebakorrapäraste) pindadega. Pindadevahelised proportsioonid. Pindade suhe tervikusse. Figuur ja foon. Siluett. Dominantsed ja mittedominantsed (aktiivsed ja passiivsed) pinnad. Pinnafaktuur ja -tekstuur. Dekoratiivsed pinnad.

Teema ja süzhee. Teema ja süzhee sidumine. Kompositsiooni elementide vastavus süzheele. Temaatiline mitmekesisus. Motiivi valik.

Valgus ja värv. Valguse omadused ja tähtsus. Valgus looduses ja tehiskeskkonnas. Tegelik ja illusoorne valgus. Valgus ja vari.

Õpetada (ja harjutada):

- leidma süzheele vastavaid kompositsioonelemente ja kompositsiooni mõtet avavat situatsiooni;
- suurendama ekstsensivsemalt pildipinna kasutamisel üha laiemale intensiivsemale pildipinna kasutamisele;
- selgeks mõisted: «kõrgel» ja «madalal» ning neid kujutamisel kasutama;
- kasutama pildi süzheelise mõtte esiletoomiseks karakterseid interjööridetaile;
- looma fantastilisi olukordi taime-, loomariigis, putukate elust;
- looma kompositsioone muinasjutulistest olukordadest inimeste ja loomade figuuridega ühises tegevuses, eristama ja kujutama ilmastikunähtustest tingitud olukordi (tuisk, vihm);
- rühmitama kompositsioonelemente mõtte ilmekama avamise huvides, perspektiivis kujutama ruumi ja inimrühmi;
- fantaseerima uusi tehismorme ja kujutama neid mitmes plaanis koos loodusega (fantastilised loomad ja maastikud teistel planeetidel);
- kujutama veekogude läbipaistvust ja peegeldust;
- illustreerima muinasjutte;
- värvuste abil andma edasi meeleolusid.

Tehnikatest õpitakse sügavamalt guaššmaali ja akvarelli. Tutvustatakse vahakriipe- ja sullejoonistusi. Teostatakse töid linoollõikes, võimaluse korral ka sügavtrükis.

II õppeaasta

1.2.2. Õppesisu

Õppeained kompositsiooni alal

Üldkompositsiooni alused. Kompositsiooni mõiste. Tasapinnaline ja ruumiline (2- ja 3-mõõtmeline) organisatsioon. Kompositsioonilise ülesehituse alused. Tektoonika. Tegelikkuse interpreteerimine. Kunstilise kujundi loomine.

Elementide ühendamine. Elementide ja intervallide varieerimise võtted ja printsiibid. Tervik ja osa. Sümmeetrilised tehted. Kongruentsus ja peegelduskongruentsus. Võrkkompositsiooni alused. Seriaalsus. Ornament. Ornamentaalsus looduslikus ja tehiskeskkonnas. Rahvuslik ornamentika. Bordüürid. Detailiseerimine, nüansseerimine ja abstraherimine. Stiliseerimine.

Rütm ja dünaamika. Geomeetriliste ridade kombineerimine. Vertikalism ja horisontalism. Kontrasti avaldumisvormid (vormi-, värvuse- ja faktuurikontrast). Kontrastsed paarid.

Ülesanded:

- valida antud teemale iseloomulikumat süzheed, leida ja rühmitada pildil kompositsioonelemente ekspressiivsuse huvides;
- kujutada tegevuses inimrühmi kaugel ja ligidal;
- kujutada figuurilist kompositsiooni koos keerulisemate tehismormidega;
- kujutada ilmastikunähtusi (öine linn, õhtune küla);
- kujutada fantastilisi olendeid ja ebaloomulikke suurusvahekordi - hiiglase erinevus väikesest inimesest;

- inimeste karakteriseerimine, loomade liikumine ja anatoomia;
- kujutada psüühilisi seisundeid inimestel ja loomadel, väljendatud liikumise abil;
- karakteriseerida päeva- ja aastaegadest tingitud atmosfäärilisi olukordi (päikesepaiste, vihm, udu, tuisk, äike);
- illustreerida rahvaste muinasjutte;
- kaunistada pinda faktuurirütmidega;
- kujundada eksliibris. Tehnikatest: guašš, akvarell, linoollõige, vahakriibe, tušijoonis jm.;
- plokk-kiri.

1.3. VANEMA ASTME AINEKAVA

III õppeaasta

1.3.1. Õppesisu

Temaatiline kompositsioon. Siin töötatakse portree, figuuri, interjööri ja maastiku alal, seostatakse neid temaatilises kompositsioonis. Ideekavandite loomisel õpitakse läbi töötama kompositsiooni üldsuundi. Õpitakse tunnetama tonaalseid värvuste vahekordi ja neid oma loomingus kasutama. Õpitakse sügavamalt tunnetama värvuste emotsionaalseid mõjusid ja sellest lähtuvalt uusi värvuste kombinatsioone ja koloriiti.

Temaatilise kompositsiooni alused. Figuraalne kompositsioon. Inimfiguuri kasutamise võimalused. Figuraalsete gruppide paigutamine. Figuuri seostamine teiste kompositsiooniliste elementidega. Illusoorne ruum. Esi- ja tagaplaan.

Graafiline kommunikatsioon. Kirjakompositsiooni alused. Tarbograafika võimalused. Illustratsioonide liigid. Seosed tekstiga. Näitusekujunduse põhimõtted.

Temaatilise kompositsiooni alal õpetada ja harjutada:

- figuraalset kompositsiooni majade, puude ja interjööriaga;
- leidma vahendeid idee ekspressiivseks väljendamiseks;
- loomade figuraalset kompositsiooni seostama interjööriaga või maastikuga;
- figuraalse kompositsiooniga seostatult kujutama merd, sadamat ja laevu;
- illustreerima muinasjutte loomadest;
- komponeerima pinda ühe figuuriga ruumis;
- looma kompositsiooni seostades figuure siseruumi perspektiiviga;
- kujutama liikuvate figuuride gruppe koos välisarhitektuuriga;
- kujutama õhtust või öist meeleolu figuraalses kompositsioonis;
- illustreerima rahvapäraseid muinasjutte;
- rakendama graafika tehnilisi võimalusi pildi emotsionaalsuse esiletõstmiseks.

IV õppeaasta

1.3.2. Õppesisu

Õpilasülesanded temaatilise kompositsiooni alal

Jätkub figuuride, loomade, maastiku ja majade skitseerimine kompositsiooni materjali kogumiseks. Silma ja käe arendamise eesmärgil tehakse visandeid enne pikemaajalise töö juurde asumist. Kujutamise õpetuses selgitatakse õpilastele, et kujutamine on tegelikkuse interpreteerimine, milles isikupära võib avalduda üldistuse määras, karakteriseerimise viisis, vahendite valikus, isikupärases käekirjas ja tehnilises teostuses.

Temaatilises kompositsioonis pööratakse nüüd tähelepanu plastilis-ruumilisele kujutamisele, õhuperspektiivi värvuste nüansseerimisele ja valguse-varju ära kasutamisele kompositsiooni süzhee esiletoomisel. Ideekavandite loomisel õpitakse läbi töötama kompositsiooni üldskeemi, kasutama ekspressiivsuse saavutamiseks mitmesuguseid vahendeid, nagu vaatepunkti kauguse ja kõrguse mõju, vertikaal-, horisontaal- ja diagonaalsuuna mõju, täisnurga ja teravnurga all ristuvate joonte mõju, rahuliku tasakaalu ja dünaamika, sümboolika ja värvuste mõju. Tuleb osata luua kompositsioone vabalt valitud teemal.

Tasakaal. Tasakaalu tingimused. Sümmeetriline ja ebasümmeetriline tasakaal. Staatilisus ja dünaamilisus. Horisontaalne, vertikaalne, diagonaalne ja radikaalne tasakaal. Ülaosa - alaosa, vasak - parem.

Proportsioon ja mõõt. Proportsioneerimine ja mastaap. Proportsioonisüsteemide mitmekesisus. Moodul ja kaanon. Geomeetrilised progressioonid. Kuldlõige.

Värvus. Värvuste omadused ja värvusring. Akromaatilised ja kromaatilised värvused. Mono- ja polükroomia. Värv ja vorm. Värvitoon. Tonaalsus. Värviharmoniad. Värvuste segamine. Külmad ja soojad toonid. Primaar-, sekundaar- ja tertsiarvärvused. Lokaalvärv. Täiendvärvused ja nende vastastikune mõju. Hele-tumedus ja küllastatus. Värvuste optilised efektid. Värvuste funktsioonid ja rakendusvõimalused. Värvus ja kultuuritraditsioon. Värvuste psühholoogiline mõju.

Kompositsiooni seos teiste kunstiliikidega (muusika, teater, video). Kineetilise kunsti aluste tundmaõppimine.

V õppeaasta

1.3.3. Õppesisu

Õpilasülesanded temaatika kompositsiooni alal. Üldised õpilasülesanded:

- Ekspressiivsete kompositsioonide loomine vaatluse järgi. Kujutamine loodus- ja tehisvormide põhjal.
- Loodus- ja tehisvormide vaheliste suhete ning seoste kujutamine, üldvormide liigendamine valguse ja varjude abil.
- Ruumisügavuste kujutamine õhuperspektiivi abil.
- Inimeste liikumise kujutamine ruumisügavusest vaataja poole.
- Lakooniliste väljenduste andmine siluetiga.
- Kompositsioon fantastilistest, kuid oma konstruktsioonilt teostatavatest hoonetest.
- Reaalsusele tuginevate vormide ümberkujundamine, muutmine ja nende põhjal uute fantastiliste vormide loomine.
- Inimese kujutamine. Reaalsusele tõelähedaste proportsioonide kujutamine.
- Inimese karakteriseerimine.
- Rütm kujutavas loomingus (temaatilises kompositsioonis).
- Soovitatav kujutamistehnika: linoollõige, papitrükk, sullejoonis, koloreeritud tušijoonis, akvatrükitušš.
- Karakteriseerimine ja fantaseerimine. Keskkonnaobjektide karakterised tunnused. Flora ja fauna iseloomulike tunnuste analüüs. Karakter ja liikumine. Karakteriseerimisevõtted. Reaalsed ja fantastilised vormid ning nende ühendamine. Fantaasia kompositsioon.

Isikupärane kujutamine ja ekspressiivsus. Individuaalne lähenemisviis ja käekiri. Ekstensiivne ja intensiivne pildipinna kasutamine. Kompositsiooni ilmekuse suurendamise võtted ja maksimaalse väljendusrikkuse saavutamine. Keskkonna, atmosfääri ja psüühiliste seisundite kujutamine. Ilmastikunähtused.

KUNSTIAJALUGU

1. Vasalemma kunstide Kooli kunstiklassi kunstiajaloo õppekava.

1.1. ÕPETUSE EESMÄRGID

Kunstiajaloo aine on kõikide kunstikoolis õpitavate ainete vaheliseks siduvaks aineks, kus:

- süvendatakse teadmisi kunstiliikide ja ajaloo kohta;
- õpitakse määratlema visuaalse kunstikultuuri arenguloo perioode, vaatama ja hindama kunstiteoseid;
- õpitakse analüüsima erinevaid tehnikaid rahvaste kunstiväärtuste kaudu;
- suunatakse huvi tundma kunstikultuuri väärtuste säilitamise, kaitsmise ja edasiarendamise vastu.

1.2. NOOREMA ASTME AINEKAVA

I õppeaasta

1.2.1. Õppesisu

TEEMAD

1. Kunsti mõisteid.
2. Kunsti tekkimine. Ürgaja kunst. Eesti esiaja kunst. Kalmed, kangrud. Luunikerdus, keraamika, metallehistöö. Koopamaalid. Megaliitilised monumendid. Willendorfi Veenus.
3. Vana-Egiptuse kunst. Ühiskond, ajaloo põhietapid, mütoloogia ja vaimne kultuur. Tööjaotuse areng. Kunsti teke. Arhitektuur. Skulptuur. Pinnakunst. Tarbekunst. Püramiid. Sfinks. Vaarao portree. Tempel. Hieroglüüfid. Reljeefid. Ehnatoni-aegne kunst. Tarbekunst.
4. Mesopotaamia kunst. Ajaloo põhietapid. Sumeri kultuuri tähtsus. Valitseja loss. Babüloni ehitused. Kiilkiri. Reljeefid.
5. Antiik-Kreeka kunst. Ühiskond. Mütoloogia. Vaimne kultuur. Egeuse kultuur. Arhailine kreeka kunst. Klassikaline kreeka kunst. Arhitektuur. Skulptuur. V saj. e.m.a.; IV saj. e.m.a. Vaasimaal. Teater. Hellenistlik kunst. Skulptuur. Arhitektuur. Kreeta lossid. Keraamika. Seinamaal. Skulptuur. Akropolis. Polykleitos, Pheidias, Skopas jt. Keraamika areng. Teatriehitused. Ehitused.
6. Antiikne Rooma. Arhitektuur. Skulptuur. Sisekujundus. Monumendid. Reljeefid. Portreed. Pompeji.
7. Varakristlik kunst. Kristliku ideoloogia põhijooned, selle mõju kunstile (keha ja naudingute põlustamine). Katakombid. Basiilikad. Mosaiigid.
8. Bütsantsi kunst. Ida-Rooma põhijooned. Vaimne kultuur. Arhitektuur. Maalikunst. Kirikud Konstantinoopolis ja Ravennas. Mosaiik. Seinamaal. Ikoonid.
9. Vana-Vene kunst (9.-12., 13.-16., 17. saj.) Kirikud. Kiiev, Novgorod jt. Kreml. Ivangorod. Ikoonid.
10. Keskaeg Lääne- ja Kesk-Euroopas. Periodiseering, etapid. Kunstielu iseloom. Usu mõju, tsunftid. Kunsti ja käsitöö ühtsus. Merovingide ja karolingide kunst. Raamatukunst. Arhitektuur. Kirikud. Kindlused. Reljeefid.
11. Romaani stiil. Gootika. Gootika Eestis. Kirikud, elamud, linnused, linnamüürid. Tarbekunst. Skulptuur. Maalikunst.
12. India kunst. Mütoloogia. Vishnu ja Shiva. Janci stuupa. Templid, reljeefid. Delhi kindlus. Tadh-Mahal Arhitektuur. Maalikunst. Skulptuur.

Agras.

II õppeaasta

1.2.2. Õppesisu

1. Renessanss Itaalias. Varakodanlik linnakultuur. Kaubandus, rahandus, manufaktuurid. Feodaalsuhete asendumine kodanlikega. Maailmapilt ühemõõtmeliseks, üksikisik väärtuseks. Uus moraal. Macchiavelli. Humanismi uus tasand. Rahvakeele väärtustamine. Dante. Meelelisuse rehabiliteerimine. Boccaccio. Kolmemõõtmelise maailma kujutamine maalikunstis, selle samm-sammuline edendamine ja side varakodanliku maailmapildiga. L. B. Alberti perspektiiviõpetus. Side antiikkultuuriga. Arhitektuuris - ehitus-monument. Kuppel.

«Taavet», Donatello. Verrocchio. Michelangelo.

Antiikmütoloogia levik, selle tähtsus humanismi jaotamises. Ilu kultus, estetismi tärgamine.

Firenze toomkirik (Brunelleschi). Peetri toomkirik (Bramante, Michelangelo). Botticelli.

2. Kõrgrenessanss - humanismi triumf ja kriis.

Leonardo, Raffael, Michelangelo.

3. Renessanss Prantsusmaal

Louvre'i uusehitus. Lossid (Blois, Chambord). Goyon.

4. Renessanss Saksamaal. Maalikunst. Graafika.

Dürer, Holbein, Cranach.

15.-16. saj. kunst Madalmaades

van Eyck, Brueghel, Bosch.

5. Renessanss Põhja-Euroopas

Arhitektuur. Skulptuur. Kirikuinventar.

6. Renessanss Eestis

7. 17. saj. kunst Itaalias. Barokk. Kirikud. Meelelisuse ja ülemeelelisuse segunemine.

Bernini, Borromini.

Maalikunst. Bologna koolkond. Akademismi tärgamine. Looduslähedane suund.

Carraccid, Reni, Caravaggio.

8. 17. saj. kunst Flandrias. Elurõõm, meelelisus.

Rubens, Jordaens, Brouwer van Dyck.

9. 17. saj. kunst Hollandis

Väikesed hollandlased. Hals, Vermeer, Rembrandt.

10. 17. saj. kunst Prantsusmaal

Versailles (arhitektuur, park). Poussin, Lorrain.

11. 17. saj. kunst Hispaanias

12. 17. saj. kunst Eestis

Narva arhitektuurimälestised. Tallinna bastionid.

1.3. VANEMA ASTME ÕPPEKAVA

III õppeaasta

1.3.1. Õppesisu

1. 18. saj. kunst Prantsusmaal. Rokokoo kui õukonna kunst. Rafineeritud naudingulisus, elegants. Aadli ja jõuka kodanluse elulaad.

Sisekujundus. Mööbel. Kostüümid. Ornament. Watteau, Boucher, Clodion, Bouchardon.

2. Hispaania kunst 18.-19. saj.

3. 18. saj. kunst Saksamaal. Saksa väikemonarhiate õukonnakunst. Luksusarhitektuur. Potsdam. Dresden (Zwinger).

4. 18. saj. kunst Venemaal. Peterburi rajamine. Peetri-aegne barokk, kõrgbarokk ja rokokoo. Tsaaride suveresidentsid. Sankt-Peterburgi hooneid.

5. 18. saj. kunst Eestis

Kadrioru loss, park. Põltsamaa. Mood. Mööbel

6. Klassitsism Prantsusmaal. Antiikeeskujud. Klassitsismi etapid (Louis XVI, direktorium, *empire*). Paraadehitused. Revolutsioonieetika ja keisrikultus maalikunstis. Tähe võidukaar. Vendomi sammas. David. Gros. Ingres.

Tähe võidukaar. Vendomi sammas. David. Gros. Ingres.

7. Klassitsism Venemaal. Peterburi 18.-19. saj. Pavlovsk. Inglise park.

Sankt-Peterburgi arhitektuurimälestised. Pavlovsk, loss-park.

8. Klassitsism Eestis

TÜ peahoone, Tartu ja Tallinna ehitised. Mõisad.

9. Romantism. Romantism Prantsusmaal.

Gericault, Delacroix.

Romantism Saksamaal. Sotsiaalsed ja rahvuslikud põhjused.

Runge. Natsareenlased. C. D. Friedrich, Richter.

10. Realism. Maastikumaal. Saksa maalikunst. Rootsi ja Soome realistid.

Spitzweg, Millet, Courbet, Menzel, Zorn jt.

Vene maalikunst. Peredvizhnikud.

Peredvizhnikud Surikov, Repin, Levitan.

Balti-saksa realistlik maalikunst. Historitsism.

11. Eesti rahvusliku kunsti sünd. Akademism ja realism.

Köler, Weizenberg, Adamson.

12. Impressionism

Manet, Monet, Renoir, Sisley, Pissarro, Degas.

13. Postimpressionism

van Gogh, Gauguin, Cezanne.

14. Juugend

W. Morris. Tarbekunst. Mööbel. Arhitektuur.

15. Sümbolism

Munch, Munthe.

16. Rahvusromantism Põhjamaades

IV õppeaasta

1.3.2. Öppesisu

1. Fovism	Matisse, Derain, Vlaminck.
2. Ekspressionism. Brücke. Blaue Reiter	Kircher, Nolde, Marc, Macke.
3. Kubism	Picasso, Braque, Gris, Leger.
4. Futurism, selle ideoloogia. Marinetti	Severini, Boccioni.
5. Abstraktsionism	Kandinsky, Delaunay, Kupka.
6. Dadaism	ARP. Duchamp, Schwitters.
7. Sürrrealism. A. Breton	Dali, Magritte, Miró.
8. Abstraktne ekspressionism USA-s	Pollock (det. Kooning, Motherwell jt.), «Cobra».
9. Informalism Euroopas	Mathieu, Dubeiffet.
10. Pop-kunst	Rauschenberg, Warhol, Johns, Oldenburg.

- 11.** Op-kunst. Kineetiline kunst Vasarely, Riley.
- 12.** Minimalism
- 13.** *Land-art*
- 14.** Konseptualism
- 15.** *Body-art*
- 16.** Hüperrealism
- 17.** Videokunst
- 18.** 20. saj. skulptuur
- 19.** 20. saj. arhitektuur
- 20.** Eesti kunst 20. sajandil Laikmaa, Kr. Raud. Noor-Eesti. Rahvusromantism. Kunstiühing ja kunstikool «Pallas» (K. Mägi, A. Vabbe, N. Triik, E. Wiiralt, A. Vardi). Eesti Kunstnikkude Rühm (M. Laarman, H. Olvi, A. Akberg, E. Ole). Eesti kunst (1940-1950, 1960-1970). Kaasaegne eesti kunst (80-ndate lõpp ja 90-ndad).
- 21.** Soome ja Skandinaavia kunst 20. saj.

KASUTATAV KIRJANDUS

1. Alpatov, M. Kunstiajalugu. Vana- ja keskaja kunst. Tln., 1973
2. Alpatov, M. Kunstiajalugu. Renessansi ja uusaja kunst. Tln., 1982
3. Eesti kunst 19. sajandi keskpaigast kuni 1940. aastani. 1. kd. II osa. Tln. 1977
4. Kangilaski, O., Kangilaski, J. Kunsti kukeaabits. Tln., 1977
5. Kangilaski, J. Visuaalne kunstikultuur X-XII klassile. Tln., 1989
6. Vaga, V. Üldine kunstiajalugu. Tartu, 1937
7. Viirand, T. Kunstiraamat noortele. Tln., 1982
8. XX sajandi kunstiajalugu.
9. Juske, A., Kangilaski, J., Varblane, R. 20. sajandi kunst. Tln., 1994